

СТАН СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПІВДНЯ УКРАЇНИ У 60-х РР. ХХ СТ.

Шарін О.В., старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

Аграрна політика – це органічна складова загальнодержавної політики. Вона має включати досконалі засоби праці, необхідні матеріально-технічні ресурси для розвитку галузі. На початку 60-х рр. аграрний сектор розвивався повільними темпами. Відповідно до декларованих статистичних даних, в Українській РСР валова продукція сільського господарства станом на 1961–1962 рр. складала 108 % від 1960 р., 1963 р. – 95 % і в 1964 р. – 109 % [1, с. 176]. Проте Україна визнавалась одним з основних виробників сільськогосподарської продукції СРСР. Аграрна політика першої половини 1960-х рр. була презентована хрущовськими надпрограмами.

Наприклад, за 1959–1965 рр. кількість великої рогатої худоби у радгоспах у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь зросла на 86%. Проте виробництво м'яса за цей же період знизилося з 44,4 до 41,5 ц, або на 6,5 %. Загалом поголів'я корів у радгоспах згідно з статистичними звітами Української республіки збільшилося майже у два рази, а виробництво молока, наприклад, зросло лише на 27 %. Значні недоліки мали місце в деяких радгоспах у галузі насінництва, особливо кормових культур. Багато радгоспів не змогли забезпечити високих урожаїв сільськогосподарських культур. Низькою залишалася рентабельність, однією з причин чого було те, що радгоспізація проводилася без урахування матеріальних і фінансових можливостей держави. Багато новостворених радгоспів не були достатньою

мірою забезпечені засобами виробництва [2, С. 457–472]. Можна припустити, що в період після 1964 р. М. Хрущов планував проводити нові реформи, але йому це не вдалося через зняття з посади.

У другій половині 60-х рр. Л. Брежнєв запропонував впровадити невідкладні заходи щодо розвитку аграрного сектору. Основними положеннями цієї реформи, прийнятими у березні 1965 р. на Пленумі ЦК КПРС, були: збільшення капітальних вкладень у сільське господарство, розвиток матеріальної та соціальної бази села, підвищення закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію.

Найвні реалії розвитку сільського господарства у другій половині 50-х рр. не входять в коло нашого дослідження, проте вважаємо за доцільне дати певну конкретизацію. Саме це допоможе з'ясувати причини реформ та їх протиріччя у 60-х рр. ХХ ст. Перший етап здійснення реформи дав свої позитивні результати: збільшилися показники сільськогосподарського виробництва, поліпшилося постачання продовольства в міста, у селах з'являлося більше техніки, прискорилося будівництво житла й об'єктів соціально-культурного призначення.

Етап після ХХ з'їзду КПРС певний час в результаті заходів, які було вжито, сільське господарство УРСР розвивалося досить успішно. В умовах командно-адміністративної економіки реформи запропоновані Г. Маленковим позитивно вплинули на розвиток сільського господарства, що розвивалося поступово, без вибухового стрибка, що стало результатом зміцнення матеріально-технічної бази колгоспів та радгоспів і певного розширення сфери товарно-грошових відносин. Заготівля сільськогосподарської продукції, яка на практиці не відрізнялася від конфіскацій, змінювалася закупівлею. За 1952–1958 рр. закупівельні ціни зросли майже втричі, зокрема на зернові культури – майже у 7 разів, на продукцію тваринництва – у 5,5 рази. За 1954–1959 рр. приріст сільськогосподарської продукції УРСР становив понад сім відсотків щорічно [3, с. 642-675].

В інших регіонах СРСР також досягнули помітного приросту сільськогосподарської продукції, що сприяло утворенню «безпідставні ілюзії» про можливість економічної перемоги над капіталістичним сільським господарством. У травні 1957 р. М. Хрущов поставив завдання, яке вважається «утопічним»: «Найближчими роками наздогнати Сполучені Штати Америки у виробництві м'яса, молока й масла на душу населення». Вирішення цього питання було закріплено в семирічному плані (1958–1965 рр.). Він передбачав приріст обсягу валової сільськогосподарської продукції на 70 % [4, с. 190-191].

Починаючи із 1958 р. темпи розвитку сільського господарства в середньому становили 2 % на рік. Сільськогосподарська галузь залишалася збитковою, попри підвищення заготівельних і роздрібних цін на м'ясо-молочну продукцію, здійснене у 1962 р.

Вже у 1965 р. збільшення капіталовкладень в сільськогосподарське виробництво, принесло деякі позитивні результати: валова продукція сільського господарства зросла за восьму п'ятирічку на 16,6 %, чотири п'ятих якого використовувалося на підвищення добробуту народу.

Незважаючи на загальне зростання сільського господарства, проявлялися і застійні явища. Їх головною причиною було те, що командно-адміністративна система управління Л. І. Брежнєва не змінювалася, незважаючи на різноманітні реорганізації (АПК, укрупнення і розукрупнення господарств, міжгосподарська спеціалізація, ліквідація «неперспективних» сіл тощо). Колгоспи так і не стали справжніми колективними господарствами, як це передбачалося Статутом сільськогосподарської артілі. Вони самі не могли ні планувати сівозміни (це диктувалося «згори»), ні розпоряджатися результатами своєї праці. Усе це призвело до того, що при загальному зростанні впали також середньорічні темпи приросту валового суспільного продукту та національного доходу.

Література:

1. Історія народного господарства Української РСР: У 3-х т., 4-х кн. Т. 3. Розвиток соціалістичної економіки в період будівництва і вдосконалення розвинутого соціалізму (1938–80-ті рр.) : Т. 3. Кн. 2. Соціалістична економіка в 60-80-ті роки. К.: Наукова думка, 1987. С. 176.
2. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. С. 457–472
3. Економічна історія України і, світу: Підручник. К.: Вікар, 1999. С. 642-675.
4. Баран В. Д. Україна 1950–1960-х років: еволюція тоталітарної системи. інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 1996. 448 с.